

Son Kızılbaş; Şah İsmail, Tufan Gündüz, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2010, 175 sayfa.

شاه اسماعیل؛ آخرین قزلباش، تألیف طوفان گوندوز، انتشارات یدی تپه، استانبول ۲۰۱۰م، ۱۷۵ صفحه.

کتاب حاضر به قلم طوفان گوندوز، از استادان گروه تاریخ دانشکده ادبیات دانشگاه غازی تألیف شده است. طوفان گوندوز در ۱۱ می ۱۹۶۴ در قیصریه متولد شد. در سال ۱۹۸۷م از دانشگاه غازی تحصیلاتش در دوره لیسانس را به پایان برد و همچنین در سال ۱۹۹۶م، با ارائه رساله‌اش با عنوان *Bozuluş Türkmenleri 1540-1640*، مدرک دکتری را اخذ کرد و در همان دانشگاه به تدریس پرداخت. در سال ۲۰۰۶ میلادی دانشیار شد و در حال حاضر در گروه تاریخ دانشگاه غازی انجام وظیفه می‌کند. او آثار متعددی در زمینه‌های مختلف، به‌ویژه درباره ترکمان‌های آناتولی و اوزون حسن، به چاپ رسانده است.

در کتاب شاه اسماعیل؛ آخرین قزلباش، مؤلف کوشش کرده سرگذشت شاه اسماعیل را براساس منابع اصیل بررسی نماید و به نتایجی برخلاف آنچه تاکنون درباره شخصیت سیاسی - اجتماعی شاه اسماعیل نوشته شده برسد.

شاه اسماعیل با به رسمیت خواندن مذهب تشیع حکومتی را در اوایل قرن دهم هجری بنا نهاد که با سایر حکومت‌های جاری آن روزگار متفاوت بود. آنچه در یک نگاه به چشم می‌خورد توجه مؤلف به اصول شیعه دوازده‌امامی است که آل بویه سعی در ترویج آن داشت و حکومت‌های بعد به این موضوع توجه نکرده بودند و شاه اسماعیل، با برپایی حکومت دینی، بر پایه اصول شیعه این حرکت دینی را زنده کرد. مؤلف، ضمن معرفی خاندان صفوی، به معرفی سرگذشت شاه اسماعیل و نبردهای وی پرداخته و تلاش او را در بسط افکار شیعی‌گری بیان کرده است.

مؤلف، بر اساس منابع آرشیوی و مآخذی چون تواریخ آل عثمان، تاج‌التواریخ، عالم‌آرای عباسی، سلیم‌نامه، فتوحات شاهی، تاریخ ایلچی نظام‌شاه، جواهر الاخبار، منشآت السلاطین، فواید الصوفیه، تاریخ خانی، صحایف الاخبار و وقایع الآثار، حبیب‌السیر، احسن‌التواریخ، تکملة

الاخبار و...، وقایع دوره شاه اسماعیل را بررسی کرده و پس از بیان مختصری درباره خاندان شیخ صفی‌الدین به مجادلات شاه اسماعیل با آق‌قویونلوها و پایان دادن به حکومت آنها و تلاش‌های وی برای امنیت بخشیدن به اوضاع داخلی و سرکوب مشعشعیان بحث کرده است. در ادامه، مؤلف به تلاش شاه اسماعیل در رسمیت بخشیدن مذهب شیعه اشاره کرده که چگونه در مسجد جامع تبریز خطیب نماز جمعه را وادار به ذکر نام حضرت علی^ع در اذان کرده است.

همچنین، پس از شرح جنگ سلطان سلیم اول با شاه اسماعیل، بیان شده که شاه اسماعیل پس از شکست در جنگ چالدران، سعی کرد، از طریق اتحاد با دول اروپایی و سازمان دادن به سپاه خود، در صدد جبران شکست چالدران برآید و به این منظور با پادشاه مجارستان و پرتغال وارد مذاکره شد و نامه‌هایی مبنی بر اتحاد علیه دولت عثمانی به دربار پادشاه مجارستان فرستاد که با دو سال تأخیر، یعنی پس از مرگ شاه اسماعیل، به دست پادشاه مجارستان رسید. در مذاکره با پرتغالی‌ها هم درخواست کشتی‌ای جنگی کرد، که با مرگ شاه اسماعیل، آرزوی جنگ دوباره با دولت عثمانی عملی نشد.

شرح ملاقات ایلچی سلطان بایزید با شاه اسماعیل، در سال ۱۵۰۵م، برای تبریک فتح فارس و عراق؛ جنگ شاه صفوی با ذوالقدر و تصرف بغداد و شیروان؛ جنگ با شیبک‌خان؛ و کمک به بابر، سرسلسله دودمان گورخانیان هند از دیگر مطالبی است که مؤلف بدان پرداخته است. مؤلف سعی کرده با تکیه بر منابع آن دوره، از شاه اسماعیل چهره دیگری را نشان دهد.

فهمیه سیفی